Työllisyys- ja työehdot osasto/Pirjo Väänänen **8.11.2016**

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Tyv@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 9.11.2016 klo 11.30

HE 209/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisen lain muuttamisesta sekä työsopimuslain 13 luvun 6§ muuttamisesta ja 1 luvun 4§ väliaikaisesta muuttamisesta

Työvoima- ja yrityspalvelulaki/työttömyysturvalaki

Työttömyysturvan käyttö aktiivitoimiin

SAK:n näkemyksen mukaan valtion maksamien työttömyysetuuksien käyttäminen aktiivitoimiin paikkaa työllisyysmäärärahojen leikkauksia, mutta antaa samalla rahoitukseen joustavuutta. Palkkatuen ja starttirahan määrärahat eivät muutosten myötä lopu kesken vuotta, kuten on viimeisten vuosien ajan käynyt. Määräaikainen rahoitusuudistus on tästä syystä kannatettava ja antaa mahdollisuuksia työttömien työllistämiseen. Uuden liikkuvuusavustuksen käyttö ja tuen laajentaminen koskemaan kaikkia työttömyysetuuksien saajia on SAK:sta niin ikään kannatettavaa.

Työkokeilu

SAK:n näkemyksen mukaan nykyisen työkokeilun kehittäminen uuden työnäytteen sijaan on hyvä ratkaisu. Uuden työkokeilun nimeäminen rekrytointikokeiluksi selkeyttää hyvin eroa varsinaisiin työkokeiluihin. Rekrytointikokeilussa on hyvää lyhytkestoisuus, vapaaehtoisuus, työn tosiasiallisuus, kokeilusopimus sekä vakuutusturva. Määräaikaista kokeilua tulee arvioida, ajoissa ennen määräajan loppumista sekä kolmikantaisesti.

SAK painottaa edelleen, että rekrytointikokeilun kriteereihin olisi lisättävä rajoitus käyttää kokeilijoita alle 3 kk kestävissä töissä. Tarkoituksena ei voi olla esim. palkallisten kesä- tai kausityöntekijöiden korvaaminen palkattomilla kokeilijoilla, joten tämä tulisi myös lain tasolla näkyä. SAK:n näkemyksen mukaan esitykseen tulisi kirjata myös selkeä kielto, ettei työnantaja ”ketjuta” työkokeilijoita samoissa tehtävissä palkkaamatta ketään työsuhteeseen kokeilun jälkeen ja ettei työkokeilijoilla korvata lyhyisiin sijaisuuksiin palkattavia henkilöitä. Jos työnantaja toimii näin, ei työkokeiluja voisi enää kyseisissä yrityksissä toteuttaa. Henkilöstön edustajan yhteydenotto TE-toimistoon tulee myös ottaa painavaksi perusteeksi selvittää työkokeilijoiden käyttöä.

Kaikkiin työkokeiluihin liittyy olennaisesti ohjaaminen. Rekrytointikokeilun yhteydessä olisi myös painotettava ohjaamista/perehdyttämistä. Erityistä tarvetta ohjaamiselle ja mm. työhön valmentajan käytölle myös näissä kokeiluissa voi olla etenkin nuorilla, maahanmuuttajilla, vammaisilla sekä pitkäaikaistyöttömillä.

Työllisyys- ja työehdot osasto/Pirjo Väänänen 8.11.2016

Palkkatuki

Palkkatuen saamisen edellytyksiin lisätty vaatimus työttömyyden todennäköisestä yli 12 kuukauden kestosta on liian tiukka. SAK:n mukaan kriteeri tulisi olla väljemmin uhka työttömyyden pitkittymisestä. Esityksessä mainittu pitkäaikaistyöttömyyden profilointityökalu ei huomioi tarpeeksi nuoria tai maahanmuuttajia. Myös heidän työttömyys tulisi katkaista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja työllistämisessä tarvitaan palkkatuettua työtä.

Välityömarkkinoilla on pitkään ollut oma roolinsa pitkäaikaistyöttömien työllistämisessä. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvaessa tätä roolia tulisi kehittää ja vahvistaa. Nyt hallituksen esityksessä kuitenkin haetaan työllisyysmäärärahojen säästökohdetta rajoittamalla palkkatuen myöntämistä yhdistyksille ja säätiöille. Tämä toteutetaan määrittämällä kokonaan palkkatuella työllistettävien maksimimäärä valtion talousarviossa. Ensi vuonna maksimimääräksi on asetettu 3 000 pitkäaikaistyötöntä. Hallituksen esityksen mukaan heitä oli tämän vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla työllistettyinä noin 3 900 kuukaudessa ja arvion mukaan enimmäismäärä tulee vähentämään työllistämismahdollisuuksia. SAK kritisoi esitykseen kirjattua pitkäaikaistyöttömien työllistämisen vaikeuttamista nykyisessä tilanteessa.

Työttömyysturvaan liittyvän työssäoloehdon karttuminen palkkatuetussa työssä vain 75 prosenttisesti on täysin käsittämätön heikennys, sillä vain muutamia vuosia sitten karttuminen nostettiin kaikessa palkkatukityössä täysimääräiseksi. Työssäoloehdon karttuman alentamisen on vaikea nähdä lisäävän hallituksen esitykseen kirjatusti työttömien hakeutumista avoimille työmarkkinoille palkkatukityön aikana. Muutos asettaa työttömät eriarvoiseen asemaan ja lisää sekä työttömyysetuuden maksajien että TE-toimistojen työtä.

Työnantajaa koskevat rajoitukset palkkatuki/työkokeilu

Hallituksen esityksessä esitetään poistettavaksi työantajaa koskevia rajoituksia sekä työkokeilusta että palkkatuesta. SAK EI kannata esitettyjä poistoja. Säännösten poistaminen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelulaista poistaa viranomaisten harkinnan työvoimapalveluiden järjestämisestä kyseisellä työnantajalla ja siirtää vastuun täysin työnantajalle. Esitetyt muutokset johtavat pahimmillaan siihen, ettei työttömän työllistäminen ole ensisijaista vaan työsuhteinen työ korvataan ei-työsuhteisella työllä. Työsopimuslain mukainen työnantajan lisätyön tarjoamisvelvoite menettää myös osittain merkityksensä, jos lisätyöt ohjautuvat työkokeilijoille. Palvelualoilla osa-aikaiset työntekijät kilpailevat jo nykyisistä työtunneista. Kysymys ei näin ollen ole luonnoksessa esitetyn mukaisesti kyse vain oikeustilan selkeyttämistä tai päällekkäisestä sääntelystä.

Kulukorvaukset

SAK ei kannata omaehtoiseen kouluttautumiseen liittyvien kulukorvausten poistamista. Muutos voi heikentää työttömien kannustavuutta parantaa omaa työmarkkina-asemaansa koulutuksen kautta. Tämä negatiivinen vaikutusarvio on jätetty hallituksen esitykseen täysin kirjaamatta.

Kulukorvausten poistamisen ei esitykseen kirjatulla tavalla voida arvioida nopeuttavan opintoja.

Työttömiä voitaisiin kannustaa kouluttautumaan lisäämällä esitykseen SAK:n jo valmisteluvaiheessa esittämä ehdotus – työttömien omaehtoista kouluttautumista työttömyysetuudella tulee helpottaa lieventämällä TE-toimistojen harkintaa koulutustarpeen ja omaehtoisen opiskelun edellytysten täyttymisestä.

Työnhakijan haastattelu ja työllistymissuunnitelma

Työnhakijan haastatteleminen kolmen kuukauden välein on pääosin kannatettavaa. SAK on jo usean vuoden ajan painottanut lausunnoissaan työttömien henkilökohtaisen palvelun tärkeyttä etenkin työttömyyden alussa. Tämä nostettiin esiin myös työmarkkinajärjestöjen yhteisissä pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisemiseen liittyvissä linjauksissa syksyllä 2015.

Hallituksen esityksessä kirjatun mukaisesti työllistymissuunnitelmia jätetään nykyisin laatimatta tai tarkastamatta suurelle osalle työttömistä. Osa jätetään tekemättä ilmeisen tarpeettomina, mutta valitettavan paljon myös TE-toimistojen resurssien puutteesta. Hallituksen esityksessä haastatteluiden määrän ja sitä kautta työllistymissuunnitelmien tekemisen arvioidaan kasvavan lainsäädäntömuutoksen myötä noin 750 000:lla. Haastatteluiden toteuttamiseen TE-toimistoissa puolestaan arvioidaan tarvittavan noin 350–550 henkilötyövuoden lisätyöpanos.

Muutoksen tarkoituksena tulee olla työttömien palvelutarpeen arviointi ja työllistymisen tukeminen - ei työttömien lisääntynyt kontrollointi ja karenssit. Lainsäädäntömuutoksen mukaiset haastattelut ja laadukkaat työllistymissuunnitelmat voidaan turvata vain riittävällä lisäresurssoinnilla.

Yritystoiminta

Sovitellun työttömyysetuuden maksaminen enintään kaksi viikkoa kestävän päätoimisen yritystoiminnan tai omassa työssä työllistymisen ajalta saa SAK:sta kannatusta. Muutoksen voi arvioida vähentävän pää- ja sivutoimisuuden harkintaan liittyvää epävarmuutta lyhyitä toimeksiantoja tekevien päästessä ansaitusti sovitellun päivärahan piiriin.

Työsopimuslaki

Uusi rekrytointikokeilu on hyvin lähellä nykyistä työsuhteen koeaikaa. SAK painotti jo valmisteluvaiheessa, että työsopimuslakiin tulee kirjata kokeilun vähentäminen koeajasta. Työsopimuslakiin tehtävä muutos tältä osin on näin ollen erittäin kannatettava.

Väliaikaista säännöstä, työntarjoamisvelvoitteesta poikkeamista koskien 1) työllistämisvelvoitteen piiriin kuuluvien työttömien työnhakijoiden työllistämistä kuntiin ja 2) yhdistyksen tai säätiön palkatessa vähintään kaksi vuotta työttömänä olleen muihin kuin elinkeinotoiminnaksi katsottaviin tehtäviin, valmisteltaessa vuonna 2014 SAK toi esiin tarpeen

seurata lain toteutumista. Seuranta vahvistettiin myös yhteisessä työryhmässä.

TEM käynnisti lainmuutosta koskevan arviointitutkimuksen hyvin myöhäisessä vaiheessa keväällä 2016. Tutkimustulokset eivät olleet vielä täysin valmiita uuden hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa. Täsmällistä vastausta väliaikaisen säännöksen toimivuudesta ja jatkotarpeesta ei näin ollen syntynyt, eikä asiasta ole esitetty arvioita hallituksen esityksessä. Tästä huolimatta lainsäädäntöä ehdotetaan nyt vakinaistettavaksi. Vaikka liitoille ei ole erityisiä ongelmia väliaikaisesta säännöksestä kantautunut, SAK toteaa, ettei säännöksen seuranta ole sovitulla tavalla toteutunut ja siksi lainmuutos tulisi edelleen olla väliaikainen.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry